

พุดานชั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ดร.พีรพงศ์ จงไพศาลสกุล

เพดานชั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ The Limitation of Assigning the Punitive Damages

ดร.พีรพงศ์ จงไพศาลสกุล*
Dr.Peerapong Jongpaisalsakul

บทคัดย่อ

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ แต่พบว่าเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในปัจจุบันยังมีอัตราที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่เกรงกลัว อีกทั้งยังพบความไม่สมเหตุสมผลในการกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

บทความนี้ จึงมุ่งหาแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ให้สอดคล้องกันกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน โดยนำหลักการกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษของสหรัฐอเมริกามาศึกษาควบคู่กัน และเสนอแนะให้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์ในการคำนวณหาค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งใช้ในสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ในกฎหมายไทย เพื่อประโยชน์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: ค่าเสียหายเชิงลงโทษ, คดีผู้บริโภค, ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

*อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; Senior Associate บริษัท วีเอ พาร์ทเนอร์ส จำกัด; น.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง; น.บ.ท. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา; น.ม. (กฎหมายเอกชนและธุรกิจ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; น.ด. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. E-mail: peerapong.j@ru.ac.th

Lecturer in Law at Faculty of Law, Ramkhamhaeng University; Senior Associate VA Partners company limited; LL.B. (First Class Honors) Mae Fah Luang University; Barrister at Law at Thai Bar Under the Royal Patronage; LL.M. in Civil and Business Law, Chulalongkorn University; LL.D. Chulalongkorn University.

วันที่รับบทความ (received) 5 ตุลาคม 2565, วันที่แก้ไขบทความ (revised) 24 พฤศจิกายน 2565, วันที่ตอบรับบทความ (accepted) 28 พฤศจิกายน 2565.

Abstract

The punitive damages concept has been defined under the Trade Secret Act B.E. 2545, Liability for Damages Arising from Unsafe Products Act B.E. 2551 and Consumer Case Procedure Act B.E. 2551. Under these laws, there is a limitation in assigning punitive damages by the statutes. Nevertheless, such limitation is inappropriate, and the business operators may therefore not be afraid to be assigned the punitive damages. Furthermore, there is the unreasonableness of defining the limitation of punitive damages.

This article aims to present the appropriate model for assigning punitive damages by considering the economic circumstances and social in Thailand. First, the author shows the application of the punitive damages model in the United States. Then, the author recommended the amendment of the punitive damages calculation method by taking into account the economics principle in order to develop application of the punitive damages for the future.

Keywords: punitive damages, consumer case, product liability

1. บทนำ

เมื่อเกิดความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะเป็นความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้า สิ่งที่ผู้บริโภคจะได้รับนอกจากค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้บริโภคยังมีสิทธิได้รับค่าเสียหายอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” ด้วย ซึ่งค่าเสียหายประเภทนี้มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำละเมิดหรือผู้ประกอบการธุรกิจให้มีความระมัดระวังเพื่อมิให้เกิดความเสียหายในลักษณะดังกล่าวขึ้นอีกในอนาคต เช่น ในกรณีที่ผู้บริโภครายหนึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้า จึงต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท ถ้าหากผู้บริโภครายนี้ฟ้องคดีดังกล่าวโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยทั่วไปแล้วภายใต้หลักการคิดคำนวณค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดในระบบกฎหมายไทยซึ่งเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ศาลย่อมไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนอย่างเป็นอิสระแต่จะต้องกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามที่มาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ กล่าวคือ ศาลจะกำหนดสถานใด เพียงใด ให้เป็นไปตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (status quo ante) เท่านั้น²

ดังนั้น ผู้บริโภคก็ชอบที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้ประกอบการธุรกิจเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท ตามหลักการคำนวณค่าสินไหมทดแทนภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากผู้บริโภคนำคดีเดียวกันนั้นมาฟ้องตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ในกรณีเช่นว่านี้นอกจากผู้บริโภคจะมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายดังกล่าวแล้ว ผู้บริโภคยังมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเชิงลงโทษในจำนวนไม่เกิน 2 เท่าของความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือ ไม่เกิน 200,000 บาท อีกด้วย รวมแล้วผู้บริโภคอาจได้รับเงินชดเชยความเสียหายรวมทั้งสิ้นถึง 300,000 บาท

ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาหลายประการ กล่าวคือ หากไม่มีกรอบในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว ในบางกรณีก็อาจมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในจำนวนที่มากเกินไปจนสมควร แต่ถ้ากรอบในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม เช่นนี้ วัตถุประสงค์ในการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ ต้องการให้ผู้ประกอบการธุรกิจใช้ความ

¹ ศันท์ภรณ์ โสถิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2565), หน้า 277.

² คำพิพากษาฎีกาที่ 775/2532 การทำละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้อื่น ผู้ทำละเมิดจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 เมื่อจำเลยกระทำละเมิดทำให้ต่อมสะพานของโจทก์เสียหาย จำเลยก็ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในการกระทำดังกล่าวเท่านั้น โจทก์จะให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการรื้อสะพานนั้นหาได้ไม่.

ระมัดระวังในการประกอบธุรกิจให้มากขึ้นก็อาจไม่ประสบความสำเร็จได้ เพราะฉะนั้นในการดักเตือนผู้ประกอบการให้ใช้ความระมัดระวังดังกล่าว ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายก็จำเป็นต้องมีจำนวนพอสมควร เพื่อให้ผู้ประกอบการเกรงกลัวที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของกฎหมายในประเทศไทยนั้น มีการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยเฉพาะในกฎหมายวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภคร ซึ่งให้อำนาจศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เพียงไม่เกิน 2 เท่าของความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งอัตราดังกล่าวมีแนวโน้มที่ยังไม่อาจทำให้ผู้ประกอบการเกรงกลัว และยังไม่อาจทำให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงการจำกัดให้มีมาตรการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้น ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงชื่อเสียงของธุรกิจของตนด้วยก็ตาม แต่ชื่อเสียงในทางธุรกิจของผู้ประกอบการแต่ละรายย่อมแตกต่างกัน อันส่งผลให้ความระมัดระวังที่ผู้ประกอบการต้องใช้ในการประกอบธุรกิจมีความแตกต่างกัน ขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเป็นบรรทัดฐานให้ผู้ประกอบการแต่ละรายจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังในการประกอบธุรกิจในระดับใกล้เคียงกัน การมีเพดานขั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวที่ต่ำจึงอาจไม่กระทบถึงผลประโยชน์ประกอบการของผู้ประกอบการแต่อย่างใด หรือผู้ประกอบการอาจนำค่าเสียหายดังกล่าวไปรวมเป็นต้นทุนในการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง จนมิได้รู้สึกว่าตนเองต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้นก็ได้³

นอกจากนี้ ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรา 42 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ยังมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ผิดไปจากที่ควรจะเป็นอยู่บางประการ กล่าวคือ ในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายเพียงเล็กน้อยโดยคิดเป็นเงินจำนวนไม่เกิน 50,000 บาท แต่ผู้ประกอบการก็ต้องถูกบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษมากกว่ากรณีที่เกิดความเสียหายขนาดใหญ่ จึงควรมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการกำหนดเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำกฎหมายในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์อันเป็นระบบที่เป็นที่มาของค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้มาศึกษาเปรียบเทียบ อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณากำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ รวมถึงยังมีการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในแต่ละมลรัฐที่อาจนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้กับกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้การกำหนดเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยมีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นได้ อันจะทำให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษและป้องกันการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายจากผู้ประกอบการอีก

³ ประณามภรณ์ นรสิงห์ และสุนทรี บุษิตชน, “ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง,” วารสารปัญญาปณิธาน 5,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563): 166; พรหมพิริยะ พรสุข, ค่าเสียหายคดีผู้บริโภค 2 เท่าคงไม่พอ, สำนักกฎหมาย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (31 กรกฎาคม 2557).

ดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสม และถูกต้อง บทความนี้จึงมุ่งศึกษาความเป็นมาของการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษ รวมถึง หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกฎหมายในสหรัฐอเมริกา และกฎหมายในประเทศไทยควบคู่กันไปด้วย อีกทั้งมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาในการกำหนดเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษซึ่งมีอัตราที่ต่ำเกินไปสมควร และมีลักษณะการกำหนดเพดานที่ไม่ถูกต้อง พร้อมด้วยข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข อัตราเพดานค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีความเหมาะสมและถูกต้อง

2. ความเป็นมาและความหมายของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เกิดขึ้นครั้งแรกในการพิจารณาของศาลระบบคอมมอนลอว์ ประเทศอังกฤษ โดยมีการพัฒนามาจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางอาญา แต่เนื่องจากในขณะนั้นสาธารณชนยังไม่ให้ความสนใจในเรื่องนี้นัก เพราะจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษสูงกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงไม่มาก และยังถูกกำหนดให้ปรับใช้ในคดีบางประเภทเท่านั้น แต่ในเวลาต่อมา มีการพัฒนาแนวคิดดังกล่าวให้ใช้กับคดีทางแพ่ง โดยที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ได้เป็นค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น หากแต่เป็น “ค่าปรับทางเอกชนที่กำหนดโดยคณะลูกขุนเพื่อลงโทษการกระทำที่น่าตำหนิ (reprehensible conduct) และป้องปราม (deter) การกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต”⁴ ซึ่งการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษจะพิจารณาโดยแยกส่วนจากค่าเสียหายที่แท้จริงออกจากกัน โดยพิจารณาจากลักษณะการกระทำผิดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความรู้สึกนึกคิดและศีลธรรมอันดี และพฤติการณ์ของผู้กระทำเป็นเครื่องชี้วัด จึงอาจเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ว่าเป็น “ค่าเสียหายทดแทนที่มากกว่าธรรมดา” (Extracompensatory damages)⁵ หรือ “ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง” (Exemplary damages) หรือ “ค่าเสียหายแบบเป็นโทษ” (Vindictive damages)⁶

กระทั่งในปี ค.ศ. 1960 ศาลของสหรัฐอเมริกาก็เริ่มมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยกำหนดเป็นจำนวนสูงกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีคดีละเมิดจำนวนมากที่ผู้ผลิตถูกกำหนดให้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ อีกทั้งการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็กลายเป็น

⁴Gertz v. Welch, 418 U.S. 323, 350 (1974), อ้างถึงใน ศักดา ธนิตกุล, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), หน้า 22.

⁵Dan B. Dobbs, The Law of Torts, § 381 (2004), อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน.

⁶สอาด หอมมณี, ก้าวใหม่ในการนำหลักค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) มาบังคับใช้ในกฎหมายไทย [Online], available URL: http://law.east.spu.ac.th/c_labor.php, 2558 (กันยายน, 14).

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำได้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่การประมาทเลินเล่อโดยทั่วไปจะยังไม่เป็นเหตุเพียงพอให้ศาลหรือคณะลูกขุนกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งก่อนปี ค.ศ. 1976 มีคดีเพียง 3 คดีที่ศาลสูงพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลล่างในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับค่าเสียหายที่แท้จริงต่ำ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1976 เป็นต้นมา ปรากฏว่าจำนวนคดีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นมีเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากทั้งในคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์และคดีละเมิดทั่วไป⁷

ในปัจจุบัน ประเทศที่ใช้ระบบชีวิตลอว์ได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์ในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยประเทศไทยก็ได้มีการนำแนวความคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษบางฉบับ เริ่มต้นตั้งแต่ในพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 ก่อนกฎหมายพิเศษฉบับอื่น ๆ

3. วัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

แนวคิดสำคัญในการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น คือ ในกรณีที่ผู้กระทำนั้นได้กระทำไปด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ความมุ่งร้าย หรือการหลอกลวง เช่นนี้ ผู้กระทำควรได้รับผลเพื่อเป็นการลงโทษนอกเหนือจากการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ซึ่งเป็นเพียงการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่านั้น และเพื่อเป็นการยับยั้งป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจหวงกระทำการเช่นว่านั้นอีก

วัตถุประสงค์โดยสำคัญในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจึง มี 2 ประการ⁸

1) เพื่อการลงโทษ (Punishment) จากหลักการที่ว่าความผิดทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นทางแพ่งหรือทางอาญาสมควรได้รับการลงโทษ⁹ อีกทั้งการลงโทษยังเป็นการแสดงถึงการที่รัฐให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย¹⁰ ดังนี้ ผู้ประกอบธุรกิจที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย จนทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย จึงต้องได้รับการลงโทษ

⁷ ศักดา ธนิตกุล. เรื่องเดิม, หน้า 25.

⁸ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 444.

⁹ Michael Rustad and Thomas Koenig, "The Historical Continuity of Punitive Damage Awards: Reforming the Tort Reformers," *American University Law Review* 42 (1993): 1320.

¹⁰ Marc Galanter and David Luban, "Poetic Justice: Punitive Damages and Legal Pluralism," *American University Law Review* 42 (1993): 1433.

2) เพื่อยับยั้งป้องกัน (Deterrence) การยับยั้งป้องกันเป็นหลักการที่สำคัญ เพราะเนื่องจากแนวความคิดที่ว่า การให้ผู้ประกอบธุรกิจชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงเพียงอย่างเดียว นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้ประกอบธุรกิจตระหนักถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน การกำหนดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นการสร้างแรงจูงใจไม่ให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำความผิด หรือต้องกระทำการใด ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายนั้นขึ้นอีกได้¹¹

4. แนวความคิดในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบังคับใช้ในประเทศไทย

เดิมที่ประเทศไทยยังไม่มีแนวความคิดในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ในเวลาต่อมาสภาพสังคมและเศรษฐกิจมีการพัฒนาและมีการแข่งขันที่มากขึ้น การให้การเยียวยาด้วยวิธีการแบบที่ใช้มาตั้งแต่อดีตตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงไม่เพียงพอที่จะลงโทษ ยับยั้ง และป้องกันผู้ประกอบธุรกิจจากการกระทำความผิด จึงเริ่มมีการนำแนวความคิดในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาปรับใช้โดยการบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษ¹² เป็นลำดับดังต่อไปนี้

4.1 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาตรา 13 บัญญัติว่า “ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีตามมาตรา 8 (2) ศาลมีอำนาจกำหนดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) นอกจากกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จาก หรือเนื่องจากการละเมิด โดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้

(2) ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม (1) ได้ ให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(3) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถลำนแก่ง เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (1) หรือ (2) ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตาม (1) หรือ (2)”

¹¹ ศักดา ธนิตกุล, เรื่องเดิม.

¹² ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์, “ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน: ศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 53.

4.2 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหายและหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามิ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

4.3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

เจตนารมณ์ในการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าวทั้ง 3 ฉบับ เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำที่มีเจตนาจะก่อให้เกิดความเสียหาย และป้องปรามมิให้ผู้ละเมิดหรือผู้ประกอบการธุรกิจดำเนินธุรกิจในขณะที่เอาเปรียบผู้บริโภคมากเกินไป อีกทั้งเพื่อปกป้องผู้บริโภคโดยส่วนรวมมิได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจที่มีได้กระทำโดยสุจริต จึงให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้ผู้กระทำผิดในลักษณะดังกล่าวจ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มจากค่าเสียหายที่แท้จริงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าในกฎหมายทั้ง 3 ฉบับข้างต้นนั้น ล้วนมีการกำหนดเพดานชั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเอาไว้ โดยให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เพียงไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด หรือไม่เกิน 5 เท่าในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ซึ่งศาลได้กำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงสำหรับการกระทำนั้นไว้ไม่เกิน 50,000 บาท โดยในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีผู้บริโภคให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับ ลักษณะทางการเงินของผู้ประกอบการธุรกิจ การที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย¹³

ในปัจจุบัน ศาลมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่กระทำละเมิดต่อผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แล้ว แต่ก็มักจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่ถึงเพดานชั้นสูงที่กฎหมายกำหนด เช่น ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4189/2563 ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพียงเท่าหนึ่งของจำนวนเงินค่าเสียหายที่แท้จริง หรือในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2065/2563 ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เพียงครึ่งหนึ่งของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้บริโภคได้รับเท่านั้น แม้จะปรากฏว่าผู้ประกอบการธุรกิจมีพฤติกรรมเอาเปรียบผู้บริโภคโดยเจตนาจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคก็ตาม เป็นต้น

¹³ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: พลสยามพับลิชชิ่ง, 2551), หน้า 1.

5. หลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหรัฐอเมริกา

ค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดเป็นค่าสินไหมทดแทนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะที่เป็นอยู่เดิมก่อนที่จะได้รับความเสียหาย¹⁴ แต่ในบางครั้งค่าสินไหมทดแทนเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะป้องปรามผู้กระทำความผิด ดังนั้น ค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่ง queเพิ่มเติมจากค่าสินไหมทดแทนตามปกติที่ผู้เสียหายจะได้รับ โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษ¹⁵ และเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำการดังกล่าวซ้ำอีก¹⁶

ใน Restatement of Torts ของสหรัฐอเมริกาได้ให้คำจำกัดความของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ว่า เป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย¹⁷ โดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวในสหรัฐอเมริกามีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปรามและลงโทษผู้กระทำความผิด¹⁸ และยังเป็นแบบอย่างไม่ให้ผู้กระทำความผิดดังกล่าวซ้ำอีก¹⁹ นอกจากนี้ การกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษยังเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งให้ทนายความสนใจในการที่จะรับดำเนินการฟ้องร้องคดี เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายให้กับลูกค้าในคดีของตนอย่างเต็มที่มากขึ้นด้วย เนื่องจากค่าทนายความในการดำเนินคดีที่ตนได้รับจะเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมตามจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ลูกค้าร้องขอและได้รับตามที่ศาลพิพากษานอกเหนือไปจากค่าเสียหายที่แท้จริง²⁰

อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น พบว่า ในบางกรณีอาจมีการกำหนดค่าเสียหายให้ผู้เสียหายในจำนวนที่มากเกินไป (overcompensate) ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนที่จะมีการกระทำอันผิดกฎหมายจนเกินความสมดุล ศาลของหลายมรัฐในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกา (the United States Supreme Court) จึงได้วางหลักเกณฑ์ให้มีการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยศุนิตีกระบวน ในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 14 ของรัฐธรรมนูญแห่ง

¹⁴Richard L. Hasen, **Remedies**, 2nd ed. (New York: Aspen Publishers, 2010), p. 327.

¹⁵Ibid., p. 328.

¹⁶Harry Krasnick, "Punitive Damages in Contract," **Advocate (Vancouver Bar Association)** 36 (December-January 1978): 14.

¹⁷Restatement of Torts § 903.

¹⁸Ibid.

¹⁹Richard L. Hasen, op. cit., p. 328.

²⁰Ibid.

สหรัฐอเมริกา (the Due Process Clause of the Fourteenth Amendment to the United States Constitution)²¹

โดยมลรัฐต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้วางข้อกำหนดอัตราเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบการกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) กำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ด้วยจำนวนตัวเลขที่แน่นอน เช่น ในมลรัฐอินเดียนา (Indiana) ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษและค่าเสียหายที่แท้จริงรวมกันได้ไม่เกิน 750,000 เหรียญสหรัฐ²² ในมลรัฐเวอร์จิเนีย (Virginia) ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 350,000 เหรียญสหรัฐ²³ ในมลรัฐจอร์เจีย (Georgia) ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 250,000 เหรียญสหรัฐ เว้นแต่คดีที่ก่อความเสียหายโดยเจตนา²⁴ หรือในมลรัฐเท็กซัส (Texas) ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 200,000 เหรียญสหรัฐ²⁵

2) กำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้เป็นอัตราเท่าตัวของความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือ นำค่าเสียหายที่แท้จริงมาเป็นฐานในการคำนวณหาเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ เช่น ในมลรัฐโคโลราโด (Colorado) ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 3 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง หากเป็นการกระทำที่กำหนด²⁶ หรือในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ (New Jersey) ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง หรือไม่เกินจำนวน 350,000 เหรียญสหรัฐ แล้วแต่ว่าเงินจำนวนใดจะมากกว่า²⁷

ส่วนหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงจำนวนของค่าเสียหายเชิงลงโทษในแต่ละกรณีนั้น ในสหรัฐอเมริกาได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า หากผู้พิจารณาคดีเห็นควรให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ให้กำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าว โดยในการพิจารณากำหนดค่าเสียหายให้คำนึงถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงพยานหลักฐานดังต่อไปนี้ด้วย

²¹Ibid., p. 332.

²²Heidi Li Feldman, "Harm and Money: Against the Insurance Theory of Tort Compensation," *Texas Law Review* 75 (1997): 1567.

²³Va. Code Ann. § 6-11-20 (a) (sup.1990).

²⁴Ga. Code Ann. § 51-12-5.1 (e) (1), (f), (g).

²⁵Tex. Civ. Prac. & Rem. Code Ann. § 41.008.

²⁶Colo. Rev. Stat. § 13-21-102.

²⁷Richard L. Hasen, op. cit., p.338.

(1) หลักฐานที่เกี่ยวข้องทุกประการที่เกี่ยวกับปัจจัย (ที่ใช้ในการพิจารณาว่าควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้เป็นจำนวนเท่าใด)

(2) กำไรที่จำเลยจะได้รับจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

(3) เวลาที่การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายได้สิ้นสุดลง

(4) สถานะทางการเงินของจำเลย²⁸

ทั้งนี้ ภายใต้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์นั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือ การรวบรวมต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นมาไว้ที่การกระทำ (cost internalization) โดยใช้ความรับผิดชอบเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดสรร (allocative efficiency) อันจะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องชำระค่าเสียหายในจำนวนที่ถูกต้องทางสังคม (socially compensable amount) อันหมายถึงจำนวนเงินที่เท่ากับความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งหมดไม่ว่าต่อผู้เสียหายในคดีหรือต่อสังคม²⁹ นอกจากนี้ ถ้าผู้กระทำละเมิดสามารถคำนวณต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองได้ ก็จะไม่เกิดการกระทำที่มีประสิทธิภาพขึ้น (inefficient behavior) กล่าวคือ การที่ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายที่มากกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงให้กับผู้เสียหายที่ฟ้องคดีได้ จึงจะเป็นการป้องปรามการละเมิดที่ผู้กระทำละเมิดไม่ได้ใส่ใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้³⁰ ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในสหรัฐอเมริกาจึงได้มีการนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อการคำนวณหาจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละกรณี โดยนำค่าเสียหายที่แท้จริงหารด้วยโอกาสที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบ จะได้ค่าเสียหายในคดีเพื่อการป้องปรามที่เหมาะสมที่สุด (optimal deterrence)³¹

ตัวอย่างเช่น ในคดี *BMW v. Gore*³² โจทก์ซื้อรถยนต์ยี่ห้อ BMW ในมลรัฐแอละแบมา (Alabama) สหรัฐอเมริกา ในราคา 40,000 เหรียญสหรัฐ หลังจากโจทก์ใช้รถยนต์ดังกล่าวไปเป็นเวลา 9 เดือน ก็พบว่า รถยนต์คันดังกล่าวที่โจทก์ซื้อมาเคยได้รับอุบัติเหตุมาก่อน หลังจากนั้นถูกนำมาทำสีใหม่ แล้วจึงขายให้แก่โจทก์ ซึ่งในมลรัฐแอละแบมาถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นกลฉ้อฉลอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม โจทก์ไม่อาจพบความผิดปกติดังกล่าวได้โดยง่าย ดังนั้น จึงมีโอกาสดังกล่าวจะหลุดพ้นจากความรับผิด

²⁸Ibid.

²⁹Jeffrey L. Harrison and Jules Theeuwes, *Law and Economics*, (United States: W W Norton & Company, 2008), p. 311.

³⁰Thomas C. Galligan Jr. *Augmented Awards: The Efficient Evolution of Punitive Damages*. *Louisiana Law Review* 51, 3 (1990): 10 - 12.

³¹Mitchell Polinsky and Steven Shavell, "Punitive Damages: An Economic Analysis," *Harvard Law Review* 111 (1998) อ้างถึงใน ศักดา ชนติกุล, เรื่องเดิม, หน้า 54.

³²*BMW v. Gore*, 517 U.S. 559 (1996).

โดยปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า มีรถยนต์ยี่ห้อเดียวกันถูกทาสีกลบเกลื่อนรอยถลอกทั้งหมด 14 คัน และก่อนหน้าคดีของโจทก์มีคดีแบบเดียวกันในชั้นศาลเพียง 1 คดี เท่ากับว่าจำเลยมีโอกาสรับผิดทางกฎหมาย 2 คัน จากระยนต์ที่ทาสีปกปิดจำนวน 14 คัน หรือเท่ากับโอกาสที่จะต้องรับผิด 1 ใน 7 เมื่อนำค่าเสียหายที่แท้จริงจำนวน 4,000 เหรียญสหรัฐมาหารด้วยโอกาสที่จำเลยจะต้องรับผิด เงินจำนวนที่เหมาะสมที่สุดที่จำเลยควรต้องจ่ายในคดีนี้คือจำนวน 28,000 เหรียญสหรัฐนั่นเอง ($4,000 \div 1/7$) โดยแบ่งเป็นค่าเสียหายที่แท้จริง 4,000 เหรียญสหรัฐ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ 24,000 เหรียญสหรัฐ³³ เป็นต้น

6. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทย

หลังจากที่ได้พิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้งในสหรัฐอเมริกา และประเทศไทยแล้ว พบว่า ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยนั้น ยังมีปัญหาที่สมควรได้รับการพิจารณาอยู่หลายประการ ดังต่อไปนี้

6.1 เพดานชั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษยังไม่เหมาะสม

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายในประเทศไทยที่ให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้นั้น พบว่า ทั้งในพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาตรา 13 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด ซึ่งอัตราสองเท่าดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการที่ ณ ขณะที่มีการนำแนวคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายเชิงลงโทษมากำหนดไว้ในระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้นถือเป็นแนวคิดที่ใหม่ จึงจำเป็นต้องมีควบคุมการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ อันกลายเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายฉบับอื่น ๆ เรื่อยมา

จากหลักกฎหมายดังกล่าว จะเห็นว่าเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมีอัตราที่ต่ำเกินสมควรเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสภาพเศรษฐกิจและการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน ซึ่งมีจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจ รวมถึงขนาดของธุรกิจที่เพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี โดยที่ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2564 มีนิติบุคคลจัดตั้งทั่วประเทศรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,715,450 ราย คิดเป็นมูลค่า

³³ ศักดา ธนิตกุล, เรื่องเดิม, หน้า 54.

ทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 19.57 ล้านล้านบาท³⁴ เมื่อเปรียบเทียบกับ ณ สิ้นปี พ.ศ. 2555 ซึ่งมีนิติบุคคลทั่วประเทศทั้งสิ้นเพียง 1,110,151 ราย คิดเป็นมูลค่าทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 14.25 ล้านล้านบาท³⁵ พบว่า มีนิติบุคคลที่จดทะเบียนต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเพิ่มขึ้นมากกว่า 6 แสนราย และมีทุนจดทะเบียนเพิ่มขึ้นมากกว่า 5 ล้านล้านบาท ในระหว่างช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา

เมื่อได้พิจารณาจากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ธุรกิจในประเทศไทยมีอัตราการเติบโตเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี มีผู้ประกอบการรายใหม่เพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา อีกทั้งยังมีผู้ประกอบการอีกบางส่วนที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจในรูปของนิติบุคคลที่จดทะเบียนต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทั่งพบความเสียหายที่จะเกิดความเสียหายขึ้นจากการประกอบธุรกิจย่อมเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าผู้ประกอบการบางส่วนนั้นจะเป็นเพียงผู้ประกอบการขนาดกลางหรือขนาดเล็ก แต่ก็ล้วนจำเป็นจะต้องแข่งขันกัน โดยจะต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอาจต้องมีการลดปริมาณลูกจ้างซึ่งเป็นทรัพยากรหลักประการหนึ่งในวัฏจักรของธุรกิจ และนำเครื่องจักร รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาทดแทนแรงงานที่เป็นมนุษย์ ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจกลายเป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะส่งผลให้โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดในการผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้นอันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็อาจจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นในการป้องกันมิให้ผู้ประกอบการธุรกิจก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้น จะต้องมีการทำให้ผู้ประกอบการมีความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายในลักษณะดังกล่าว โดยมาตรการหนึ่งที่ประเทศไทยได้นำมากำหนดไว้ในกฎหมาย คือ การกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษ

อย่างไรก็ดี เพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น ไม่เพียงพอต่อการลงโทษผู้ประกอบการ ทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษ ที่มุ่งหมายจะป้องกัน ยับยั้ง การกระทำของผู้ประกอบการให้ระมัดระวังมิให้ก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้น หรือมิให้กระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายนั้นต่อไปอีก อันเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่สาธารณะ³⁶

³⁴สำนักข้อมูลธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล ประจำปี 2564 [Online], available URL: https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469421555, 2565 (กันยายน, 12).

³⁵สำนักข้อมูลธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล ประจำปี 2555 [Online], available URL: https://www.dbd.go.th/download/PDF_/LecYear55_55.pdf, 2565 (กันยายน, 12).

³⁶เอื้อน ขุนแก้ว, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2565), หน้า 87.

เมื่อเพดานชั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ต่ำเกินไปสมควรให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ธุรกิจมีขนาดใหญ่ก็อาจไม่เกรงกลัวต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดให้ตนต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะถึงแม้ตนจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่กฎหมายก็ให้อำนาจศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เพียงไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของกิจการแล้ว ค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวอาจไม่ส่งผลกระทบต่อกิจการของผู้ประกอบธุรกิจรายนั้นมากนัก เมื่อผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้รับผลกระทบ หรือได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยจากการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ก็อาจส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจรู้สึกว่าคุณค่าตนไม่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มหรือจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลภายนอกแต่อย่างใด และถึงแม้ว่าจะมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอก ผู้ประกอบธุรกิจก็ยินดีรับผิดชอบในค่าเสียหายดังกล่าวซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่ต้องใช้เพื่อลงทุนในการป้องกันความเสียหายนั้น ซึ่งอาจต้องใช้จำนวนมากกว่า ดังนี้ จึงเห็นได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

ตัวอย่างเช่น บริษัท เอ จำกัด ประกอบธุรกิจจำหน่ายอาหาร มีรายได้เฉลี่ย 4,000 ล้านบาทต่อปี มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 150 ล้านบาทต่อปี หากมีข้อผิดพลาดในระหว่างกระบวนการผลิตและการเก็บรักษาทำให้อาหารจำนวนหนึ่งเสื่อมคุณภาพ ต่อมานางสาว ก. ซื้ออาหารดังกล่าวของบริษัท เอ จำกัด ไปรับประทานแล้วป่วยมีอาการอาหารเป็นพิษต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล เสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินจำนวน 60,000 บาท นางสาว ก. จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลให้บริษัท เอ จำกัด รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว เช่นนี้ ศาลมีอำนาจสั่งให้บริษัท เอ จำกัด ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่นางสาว ก. เป็นเงินจำนวน 60,000 บาท พร้อมกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 120,000 บาท (สองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง) รวมแล้วนางสาว ก. มีสิทธิได้รับเงินค่าเสียหายจากบริษัท เอ จำกัด ทั้งสิ้นเป็นเงินจำนวนไม่เกิน 180,000 บาท ซึ่งเงินจำนวนดังกล่าวหากเทียบกับรายได้ และกำไรสุทธิของบริษัท เอ จำกัด แล้ว จะพบว่าเป็นจำนวนน้อยมาก กล่าวคือ เป็นเพียงจำนวนร้อยละ 0.12 ของกำไรสุทธิ หรือร้อยละ 0.0045 ของรายได้ทั้งหมดของบริษัท เอ จำกัด และบริษัท เอ จำกัด แทบไม่ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษาดังกล่าวของศาล ค่าเสียหายเชิงลงโทษจำนวนเพียงเท่านี้ย่อมไม่อาจทำให้ผู้ประกอบธุรกิจรู้สึกว่าคุณค่าตนต้องยับยั้งมิให้เกิดเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันอีกได้

จากตัวอย่างดังกล่าว หากบริษัท เอ จำกัด ตัดสินใจลงทุนจ้างลูกจ้างเพิ่มขึ้นแม้เพียง 1 คน เพื่อควบคุมความปลอดภัย และเป็นการเพิ่มความระมัดระวังในกระบวนการผลิตสินค้าดังกล่าวทั้งเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้นอีก บริษัท เอ จำกัด จะต้องจ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างเป็นจำนวนเดือนละ 15,000 บาท คิดเป็นเงินที่บริษัท เอ จำกัด ต้องลงทุนเพิ่มมากขึ้นถึง 180,000 บาท ต่อปี ($15,000 \times 12$) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การจ้างลูกจ้างเพิ่มขึ้นเพียง 1 คน ย่อมไม่อาจป้องกัน

มิให้เกิดความเสียหายจากกระบวนการผลิตที่มีขนาดใหญ่ได้ ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายดังกล่าว ย่อมสูงกว่าค่าเสียหายที่บริษัท เอ จำกัด จะต้องชดใช้แก่นางสาว ก. ตามคำสั่งของศาล ดังนี้ จึงอาจคาดคะเนได้ว่า บริษัท เอ จำกัด จะไม่ยอมลงทุนจ้างพนักงานเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายดังกล่าวขึ้นแต่อย่างใด

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้ประกอบการธุรกิจควรจะต้องรับผิดชอบจริงๆ ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวข้างต้น โดยการคำนวณโดยอาศัยหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในสหรัฐอเมริกา คือ นำค่าเสียหายที่แท้จริงหารด้วยโอกาสที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบ จะได้ค่าเสียหายในคดีเพื่อการป้องปรามที่เหมาะสมที่สุด (optimal deterrence) ดังที่ปรากฏในคดี BMW. V. Gore ที่ได้กล่าวในตอนต้นนั้น ซึ่งปรากฏค่าเสียหายที่แท้จริงจำนวน 4,000 เหรียญ เมื่อนำมาคำนวณโดยนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้แล้ว เงินจำนวนที่เหมาะสมที่สุดที่จำเลยควรต้องจ่ายในคดีนี้คือจำนวน 28,000 เหรียญสหรัฐนั่นเอง ($4,000 \div 1/7$) โดยแบ่งเป็นค่าเสียหายที่แท้จริง 4,000 เหรียญสหรัฐ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ 24,000 เหรียญสหรัฐ³⁷

จึงพบว่าหากคดีดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศไทย โดยมีค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นเงินจำนวนประมาณ 120,000 บาท ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายไทยได้ไม่เกินจำนวน 240,000 บาท รวมโจทก์มีสิทธิได้รับเงินเป็นจำนวนไม่เกิน 360,000 บาท เพราะถูกจำกัดโดยเพดานชั้นสูงที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ในขณะที่ค่าเสียหายที่แท้จริงที่โจทก์ควรจะได้รับตามแนวคิดและหลักการทางเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นนั้นมีจำนวน 840,000 บาท เป็นค่าเสียหายที่แท้จริง 120,000 บาท และค่าเสียหายเชิงลงโทษ 720,000 บาท แสดงให้เห็นว่าโจทก์ขาดโอกาสที่จะได้รับเงินที่ตนควรจะได้ถึงจำนวน 480,000 บาท หากกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายไทย

ดังนั้น ปัญหาประการแรกเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษภายใต้กฎหมายของประเทศไทยที่ควรพิจารณา คือ เพดานชั้นสูงตามกฎหมายไทยที่กำหนดไว้ในปัจจุบันนี้มีอัตราเหมาะสมแล้วหรือไม่

6.2 การกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคมีลักษณะที่ไม่สมเหตุสมผล

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 แล้วพบว่าเพดานในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในมาตราดังกล่าว แบ่งออกเป็นสองอัตรา กล่าวคือ

1) กรณีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงเกิน 50,000 บาท ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

³⁷ ศักดา ธนิตกุล, เรื่องเดิม, หน้า 54.

2) กรณีที่ศาลกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงไม่เกิน 50,000 บาท ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 5 เท่า³⁸

จากอัตราเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวนี้ หากพิจารณาโดยละเอียดจะเห็นว่า ในบางกรณีที่ผู้ประกอบการก่อให้เกิดความเสียหายเล็กน้อย อาจมีโอกาสต้องรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษมากกว่าผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงในบางคราว

ตัวอย่างเช่น หากบริษัท ก. จำกัด ประกอบธุรกิจจำหน่ายน้ำผลไม้ ต่อมาในระหว่างการผลิตสินค้าของบริษัท ก. บางส่วนมีข้อบกพร่องทำให้ผู้บริโภคเกิดอาการอาหารเป็นพิษ ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเสียค่าใช้จ่าย 40,000 บาท เช่นนี้ หากผู้บริโภคดังกล่าวมาฟ้องต่อศาล ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดให้บริษัท ก. ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้สูงสุดถึง 200,000 บาท (5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง)

แต่หากบริษัท ข. จำกัด ประกอบธุรกิจผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อความงาม โดยใช้ส่วนผสมที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดอาการแพ้ได้ง่าย แต่ไม่มีการระบุค่าเตือนไว้บนฉลากของผลิตภัณฑ์ ต่อมาผู้บริโภคใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้วเกิดอาการแพ้ ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเสียค่าใช้จ่าย 60,000 บาท เช่นนี้ หากผู้บริโภคดังกล่าวมาฟ้องต่อศาล ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดให้บริษัท ข. ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้สูงสุดเพียง 120,000 บาท (2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง)

จากกรณีตัวอย่างดังกล่าวทั้งสองกรณี จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า บริษัท ก. ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริงน้อยกว่า กลับมีโอกาสดังกล่าวต้องรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษสูงสุดถึง 200,000 บาท รวมเป็นค่าเสียหายที่บริษัท ก. อาจต้องชำระสูงถึง 240,000 บาท ทั้งที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายที่เล็กน้อยกว่าที่บริษัท ข. ก่อขึ้น แต่บริษัท ข. ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่า กลับมีโอกาสดังกล่าวต้องรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษสูงสุดเพียง 120,000 บาท รวมเป็นค่าเสียหายทั้งหมดที่บริษัท ข. อาจต้องชำระเพียง 180,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าบริษัท ก. อันสะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้น มีลักษณะที่ไม่สมเหตุสมผล

กรณีดังกล่าว จึงเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่ควรพิจารณาว่า การกำหนดอัตราเพดานชั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 นั้น เหมาะสมแล้วหรือไม่ แตกต่างจากการกำหนดอัตราเพดานชั้นสูงในพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่มีได้ปรากฏบทบัญญัติที่ทำให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลในลักษณะดังกล่าวข้างต้น

³⁸ เอื้อน ขุนแก้ว, เรื่องเดิม, หน้า 87.

7. ข้อเสนอแนะ

จากบทวิเคราะห์สภาพปัญหา จึงพบว่า ในการกำหนดเพดานชั้นสูงของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายไทยนั้นมี 2 ปัญหา กล่าวคือ

7.1 ตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้น มีปัญหาว่า เพดานชั้นสูงของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังที่กล่าวมานั้น มีอัตราที่ต่ำเกินสมควรจนไม่อาจทำให้แนวคิดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายจะป้องกันและยับยั้ง การกระทำของผู้ประกอบธุรกิจให้ระมัดระวังมิให้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หรือมิให้กระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายนั้นต่อไปอีก อันเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่สาธารณะ³⁹

ดังนั้นจึงควรมีการพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในจำนวนที่เหมาะสมที่สุด อันจะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจเพิ่มความระมัดระวังในการประกอบธุรกิจ และทำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยในการพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ควรจะมีการนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งใช้ในการคำนวณหาค่าเสียหายที่เหมาะสมที่สุด อันเป็นหลักการที่ได้รับความนิยมในสหรัฐอเมริกา มาบัญญัติไว้ในกฎหมายไทย

การนำหลักการคำนวณหาค่าเสียหายที่เหมาะสมที่สุดโดยการนำค่าเสียหายที่แท้จริงหารด้วยโอกาสที่จำเลยจะต้องรับผิด ซึ่งใช้ในสหรัฐอเมริกา มาบัญญัติไว้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยได้ ย่อมเป็นการดีกว่ากรณีที่กฎหมายเพียงแต่กำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะทำให้เกิดความชัดเจน แน่นนอน ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยการกำหนดจำนวนของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจะมีได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลอีกต่อไป อีกทั้งจะทำให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายมากขึ้น

³⁹เรื่องเดียวกัน.

นอกจากนี้ หากมีการนำหลักการคำนวณดังกล่าวมาปรับใช้ในประเทศไทยได้แล้ว ก็ย่อมไม่จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายอีก อีกทั้งจำนวนของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องชดใช้ โดยการคำนวณจากหลักการดังกล่าว มักจะมีจำนวนมากกว่าค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องเสียไปเพื่อยับยั้งการกระทำของผู้ประกอบการธุรกิจ หรือเพื่อเพิ่มความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยการคำนวณด้วยหลักการข้างต้น จึงทำให้วัตถุประสงค์ในการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลกำหนดให้จำเลยต้องชดใช้โดยอาศัยหลักการดังกล่าวนี้เป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มีจำนวนเหมาะสมที่สุด

เพราะฉะนั้น ในการแก้ไขปัญหาความไม่เหมาะสมของเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดนั้น คือ การนำหลักเกณฑ์การคำนวณค่าเสียหายที่เหมาะสมที่สุดที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้และบัญญัติไว้ในกฎหมายไทย

7.2 ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งมีการกำหนดเพดานขั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้เป็น 2 อัตรา กล่าวคือ ไม่เกิน 5 เท่าสำหรับความเสียหายที่แท้จริง ไม่เกิน 50,000 บาท และไม่เกิน 2 เท่าสำหรับความเสียหายที่แท้จริงเกินกว่า 50,000 บาทขึ้นไป ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่ก่อให้เกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาจากวิธีการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในมลรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่า ไม่มีการกำหนดเพดานเป็น 2 อัตราในลักษณะเช่นเดียวกับประเทศไทย อีกทั้งในสหรัฐอเมริกายังมีการใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกด้วย จึงไม่เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น

เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อเสนอแนะที่ 6.1 ที่ได้กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่า ควรแก้ไขให้มีการนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์เข้ามามีใช้ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยให้ศาลนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ อันจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม และนำเอาหลักการคำนวณค่าเสียหายเชิงลงโทษและการกำหนดเพดานของค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็น 2 อัตราออกจากหลักกฎหมายไทยไป ทั้งนี้ เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และเป็นธรรมมากที่สุด

8. สรุป

เพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น มีบทบาทสำคัญต่อการทำให้บรรลូវัตถุประสงค์ของการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพ หากปราศจากเพดานชั้นสูงนี้แล้ว อาจทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับผลกระทบจนเกินความมุ่งหมายในการกำหนดให้มีค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่หากเพดานชั้นสูงนี้มีอัตราที่ต่ำเกินไป ย่อมส่งผลให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่อาจบรรลូវัตถุประสงค์ในการมีค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ และในการกำหนดเพดานชั้นสูงนี้ จะต้องมีการกำหนดให้เหมาะสม ซึ่งพบว่า กฎหมายที่กำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทย ณ ปัจจุบัน ยังมีความไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม

ดังนั้น เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และเป็นธรรม จึงควรมีการแก้ไขหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำหลักการคำนวณค่าเสียหายที่เหมาะสมที่สุดซึ่งใช้ในสหรัฐอเมริกา มาบัญญัติไว้ในกฎหมายไทยเพื่อประโยชน์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในอนาคต เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในจำนวนที่เหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พลสยามพับลิชชิง, 2551.
- ประถมาภรณ์ นรสิงห์ และสุนทรี บุชิตชน. “ปัญหาทางกฎหมายและแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีผู้ใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง.” วารสารปัญญาปณิธาน 5, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563): 161 - 172.
- พรหมพิริยะ พรสุข. ค่าเสียหายคดีผู้บริโภค 2 เท่าคงไม่พอ. สำนักกฎหมาย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (31 กรกฎาคม 2557).
- มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2565.
- ศักดา ธนิกุล. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์. “ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน: ศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- สอาด หอมมณี. ก้าวใหม่ในการนำหลักค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) มาบังคับใช้ในกฎหมายไทย [Online]. Available URL: http://law.east.spu.ac.th/c_labor.php, 2558 (กันยายน, 14).
- สำนักข้อมูลธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล ประจำปี 2564 [Online]. Available URL: https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469421555, 2565 (กันยายน, 12).
- _____. ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล ประจำปี 2555 [Online]. Available URL: https://www.dbd.go.th/download/PDF_/LecYear55_55.pdf, 2565 (กันยายน, 12).
- เอียน ชุนแก้ว. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความผิดผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพลสยาม พับลิชชิง จำกัด, 2565.
- Feldman, Heidi Li. “Harm and Money: Against the Insurance Theory of Tort Compensation.” *Texas Law Review* 75 (1997): 1567 - 1604.

- Galanter, Marc and David Luban. "Poetic Justice: Punitive Damages and Legal Pluralism." **American University Law Review** 42 (1993): 1393 - 1463.
- Hasen, Richard L. **Remedies**. 2nd ed. New York: Aspen Publishers, 2010.
- Harrison, Jeffrey L. and Jules Theeuwes. **Law and Economics**. United States: W W Norton & Company, 2008.
- Krasnick, Harry. "Punitive Damages in Contract." **Advocate (Vancouver Bar Association)** 36 (December-January 1978): 11 - 24.
- Jr. Galligan, Thomas C. "Augmented Awards: The Efficient Evolution of Punitive Damages." **Louisiana Law Review** 51, 3 (1990): 3 - 85.
- Rustad, Michael and Thomas Koenig. "The Historical Continuity of Punitive Damage Awards: Reforming the Tort Reformers." **American University Law Review** 42 (1993): 1269 - 1333.